

Kultūra

LOBIS IŠ LAISVĖS ALĖJOS

 www.ciurlionis.lt

Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, V. Putvinskio g. 55, Kaune Smalsuoliai galės savo akimis išvysti beveik 500 metų po Laisvės alėjos grindiniu gulėjusį lobį. Tik dėl laimingo atsitiktinumo, vykdant Laisvės alėjos rekonstrukciją, buvo atrastas Žygimanto Augusto laikus menantis lobis, išgulėjęs po grindiniu beveik 500 metų. Keitėsi epochos, politinės santvarkos, plėtėsi Kauno miesto ribos, ir tik 2018 m. vasarą iš po žemių buvo iškastos XVI a. vidurio monetos. Laisvės alėjos lobiai išskirtinumas yra tai, kad jame rasta Žygimanto Augusto 1565 m. 2

grašių moneta. Tokios monetos Lietuvoje buvo rastos tik dviejuose lobiuose, bet nė viena iš jų į Lietuvos muziejus nepateko. Restauratoriai turėjo apžiūrėti monetas, mirkyti jas specialiaame oksidus tirpinančiame skystyje. Kaip linkėdamas kantrybės teigė Numizmatikos skyriaus vadovas dr. I. Narbutas: "Kiekvienos monetos valymo trukmė gali būti labai skirtinga. Tos, kurios oksidavosi labiau, mirks ilgiau. Daug ką šiame procese lemia ir metalas." Taigi, kad galima būtų visiems kauniečiams ir miesto svečiams pasidžiaugti šiuo svarbią kultūrinę ir istorinę vertę turinčiu XVI a. vidurio lobiu, reikėjo atlikti pirminę pagrindinių grupių monetų restauraciją, suskaitmeninti nuvalytų monetų vaizdus, su "Ekspobalta" dizaineriais įrengti ekspoziciją ir pagaminti specialią įrangą šiam lobiui eksponuoti. Lobiai suradimo istorija 2018 m. birželio 25 d., vykdant Laisvės alėjos rekonstrukciją, ties pastatu Laisvės al. 87, priešais įėjimą į Lėlių teatrą, liepų alėjoje atkastos 356 moliniame inde laikytos senovinės monetos. Beveik 500 metų senumo lobiai buvo surasti 80-70 cm gylyje. Jau tą pačią dieną, sustojus rekonstrukcijos darbams, buvo iškvieštas archeologas Dainius Balčiūnas. Jis ir pradėjo pirminius lobiai vietos archeologinius tyrimus. Pasinaudodamas metalo detektoriumi, archeologas iškastose žemėse surado dar 393 monetas bei puodyninio koklio šukes. Lobiai paslėpimo istorija Remiantis istoriniais šaltiniais, ties lobiai suradimo vieta XVI a. ėjo gynybinė miesto siena. Kitaip tariant, lobiai buvo paslėpti jau už miesto ribų. Spėjama, kad lobiai savininkas galėjo paslėpti monetas apie 1567 m., kai Kaune siautė maras ir buvo kilęs didžiulis gaisras. Manoma, kad, bėgdamas iš miesto, savininkas užkasė monetas geresniems laikams, tačiau susigrąžinti lobiai jam nebuvo lemta. Lobiai turinys ir istorinis kontekstas Vienas iš specialios komisijos narių Lietuvos nacionalinio muziejaus Numizmatikos skyriaus vyresnysis muziejininkas Eduardas Remecas nustatė, kad monetas apima laikotarpį nuo XVI a. iki 1566 metų. Didžiąją lobiai dalį, beveik 54 proc., sudaro smulkių nominalų monetas (denarai). Lobiai randama ir vidutinės vertės monetas: 1/2 grašio, grašiai, 2 grašiai ir 3 grašiai. Pažymėtina, kad lobiai priklauso valakų reformos periodui. Šio XVI a. 6-8 deš. laikotarpio lobiai Lietuvoje rasta apie 20, tačiau dauguma iš jų žinoma tik iš rašytinių šaltinių. Lietuvos muziejuose saugomi tik septynių lobiai monetų kompleksai: Vilniaus (Maironio g. 1553 / 1979), Miesteliškių (Pasvalio r., 1565 / 1939), Telšių (1565 / 1985), Vanagų (Trakų r., 1565 / 1963), Labardžių (Šilalės r., 1570 / 1942), Ūdrijos (Alytaus r., 1570 / 1977), Daugalionių II (1559 / 2001). Beveik visi kompleksai □ nevisiškai išlikę lobiai su sudėtingomis radimo ir perdavimo muziejams aplinkybėmis. Tik Vanagų ir Labardžių lobiai pasižymi didesne monetų įvairove, būdinga Kaune rastajam lobiui, tačiau jam neprilygsta. Nė viename šių

lobių tarp ankstyviausių monetų neužfiksuota lenkiškų Jogailos pusgrašių, kurių yra Kauno lobyje. Komisija nustatė, jog Laisvės alėjoje rasto lobio sudėtis būdinga XVI a. II pusės pinigų apyvartai. Vis dėlto šis lobis ypatingas tuo, kad jame dominuoja smulkiausio nominalo monetos. Dažniausiai randamuose šio laikotarpio lobiuose dominuoja 1/2 grašio nominalo monetos. Retos monetos yra ir Žygimanto Senojo bei Žygimanto Augusto LDK grašiai. Taip pat lobis labai vertingas ir dėl didelio skaičiaus denarų bei jų datų įvairovės. Tam tikrų kaldinimo metų denarų buvo žinomos vos kelios monetos. Rastas lobis yra vertingas ir dėl retai Lietuvoje randamų kitų monetų: Elbingo-Gdansko denaro, Brandenburgo-Krosnos grašių. Iš to, kad lobyje nėra gausiai kaldintų 1567, 1569 ir 1570 m. 2 denarų monetų, galima daryti išvadą, jog lobis buvo paslėptas apie 1567 metus. Lobį ištyrė ir įvertino: Komisijos pirmininkas Robertas Motuzas □ Departamento Kontrolės skyriaus vyriausiasis valstybinis inspektorius; Vytautas Aleksiejūnas □ Lietuvos nacionalinio muziejaus Istorijos skyriaus vyresnysis muziejininkas; Dalia Grimalauskaitė □ Lietuvos nacionalinio muziejaus Numizmatikos skyriaus vedėja; Eduardas Remecas - Lietuvos nacionalinio muziejaus Numizmatikos skyriaus vyresnysis muziejininkas; Saulius Rimas □ Kauno miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo skyriaus vedėjas. Specialistai 749 monetų lobį pagal šių dienų rinkos kainą įvertino keturiasdešimčia tūkstančių šešiais šimtais penkiasdešimčia eurų. Lobio perdavimas NMKČD muziejui Po atliktų išsamių monetų tyrimų ir sudarytos specialios komisijos vertinimo nuspręsta perduoti Laisvės alėjoje rastą lobį Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui. Lobio kelias į muziejų šiek tiek užtruko. Policijos užantspauduotoje dėžutėje monetos kelis mėnesius buvo saugomos Vilniuje, Nacionaliniame muziejuje. Spalio pabaigoje Kultūros paveldo departamento direktoriui pasirašius įsakymą, lobį nuspręsta perduoti Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui. Tačiau lobio perdavimo procesas muziejui nebuvo baigtas. Kadangi UAB "Kauno tiltai" tą lemtingą birželio 25 d. vykdė darbus Laisvės alėjoje, o įvykio akte nurodė, kad lobio radimo vietoje dirbo bendrovės darbuotojai Ramūnas Stankevičius (elektros darbininkas) ir Virginijus Mongirdas (ekskavatoriaus mechanizatorius), tai pagal 4.65 Lietuvos Respublikos kodekso straipsnį jiems turėjo atitekti 1 ketvirtadalis lobio. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad lobis buvo rastas darbo metu ir bendrovei "Kauno tiltai" turint leidimą vykdyti renovacijos darbus Laisvės alėjoje, taip pat į tai, kad, vadovaujantis CK 4.65 straipsnio 4 dalimi, lobio radėjai gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys, šiuo atveju lobio radėju laikoma pati bendrovė. Vis dėlto UAB "Kauno tiltai" kilniaširdiškai atsisakė jiems, kaip radėjams, priklausančios dalies ir muziejui

atsiųstame rašte teigė, kad: "Bendrovė, veikdama gera valia ir suprasdama didelę lobio kultūrinę-istorinę vertę bei reikšmę Lietuvos valstybei, (...) atsisako jai (...) išmokėtinos lobio dalies, t. y. 10 165,50 Eur. Bendrovė vertina tai kaip paramą Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui." Radėjai: UAB "Kauno tiltai" darbuotojai Ramūnas Stankevičius (elektros darbininkas) Virginijus Mongirdas (ekskavatoriaus mechanizatorius) Archeologas Dainius Balčiūnas Pirminė restauracija: Metalo restauratorė Asta Vasiliauskaitė Skaitmeniniai monetų atvaizdai: Skaitmeninimo centro muziejininkas Edgaras Austinskas Ekspozicijos dizainas: Architektai Saulius Valius, Kristijonas Svalbonas, grafikos dizaineris Juozapas Švelnys Rėmėjai: UAB "Kauno tiltai" UAB "Ekspobalta" UAB "Monetų namai"